

Den viktigste veien er veien hjem – pilegrimsvandringer, reformasjonsjubileum og slikt

av fung. fagsjef Per Kristian Aschim

Publisert på prest.no 9.juni 2017

Jeg går ikke – ikke slik

Nei, jeg er ikke av dem som går. Ikke sånn. Ikke til Nidaros eller Santiago. Jeg er ikke så opptatt av om veien eller stien jeg går er merket som pilegrimsled – med eller uten historisk troverdighet. Og jeg går når jeg går. Jeg vandrer ikke.

Det betyr ikke at jeg ikke liker å gå. Jeg går gjerne tur. Og jeg er gjerne underveis. Ved siden av å gå er lange togturer med fjelloverganger favorittreisemåten. Det kan være godt både for kroppen og hodet. Nye omgivelser, omgivelser som forandrer seg, kan gi rom for nye tanker eller for å legge fra seg gamle. Det kan være rekreasjon og kreativt. Forflytning kan bringe meg i kontakt med viktige ting som ikke kommer fram i de vanlige omgivelsene eller i stillstand. Og – det kan la meg møte det nye, det uventede, det jeg ellers ikke hadde støtt på eller kommet på.

Den gangen jeg var i Trondheim under Olsok-feiringen, kom jeg for å høre Bobby McFerrin synge i Nidarosdomen. Og jeg konstaterte at det ikke var Bobby McFerrins beste rom. Ikke mitt heller. Nidarosdomen og andre katedraler er storslåtte, men de fyller meg med en ambivalens. Jeg kan ikke fri meg for å tenke på hva slike bygg kommuniserer om makt, og hvordan de har blitt finansiert ikke bare av milde gaver men også av påtvungne avgifter til en mektig eiendomsbesitter. Og jeg grunner over paradokset: At vi bygger kirker og katedraler for ham som ikke hadde noe å hvile hodet på.

Nå var det ikke kirkene dette skulle handle om, men det å (ikke) gå pilegrimsvandring. Tilbake til saken.

Pilegrimsvandring og luthersk reformasjon

Pilegrimsvandring i luthersksammenheng er ganske nymodens. De siste 20-25 årene har det fått en slags renessanse. Hvor mye som er åndelig lengsel, hvor mye som er reiselivstrategi knyttet til hvordan Lillehammer og Gudbrandsdalen skulle tiltrekke seg oppmerksomhet også etter OL i 1994, og hvor mye som er trondheims lokalpatriotisme, by-branding og næringsutvikling kan man spekulere på. Men pilegrimsvandring er satt på kartet. Leder merkes fra flere kanter inn mot byen. Det er etablert pilegrimssentre – ikke bare i Trondheim, men flere steder. Flere bispedømmer har egne pilegrimsprester. Det er til og med et nasjonalt pilegrimsutvalg.

I jubileumsåret for reformasjonen er det i alle fall grunn til å tenke etter om ikke dette er et lite paradoks. Hvor kom pilegrimsvandringens comeback fra i en luthersk kirke som understreket troskapen i sitt kall og sin stand som en hoveddyd, som oppvurderte husstanden og det verdslige arbeidet som Guds kall, og som framhevet den daglige morgen- og aftenbønn i husstanden som den grunnleggende spiritualiteten?

"Reformasjonen – Hamars undergang" er tittelen på en utstilling på museet på Domkirkeodden på Hamar i disse dager. Reformasjonen førte til at de romersk-katolske maktsentrene i Norge, bispeseter og erkebispesetet, ble rasert. Det tok ni år etter reformasjonen før Nidaros fikk en

luthersk superintendent. Han hadde da gjennomgått full luthersk opplæring i Wittenberg. Store deler av Nidarosdomen og Hamardomen ble lagt i grus. Biskopenes verdslige maktapparat ble tilintetgjort. Mest alvorlig i denne sammenheng: St. Olavs skrin forsvant og er siden ikke kommet til rette. Det som fysisk hadde gjort Nidaros til pilegrimsmål ble ødelagt.

Pilegrimsvandring ble etter dette bekjempet som folkelig overtro, selv om man fortsatte å gå til Røldal stavkirke ved St. Hans-leite til langt innpå 1800-tallet.

Forklarelsen

Men erfaringen ble ikke borte. Ofte var det når man ble tatt ut av livets vante gang de sterke troserfaringene kunne komme. Når det kom en fremmed tilreisende. Når man var på reise selv. Vekkelseskristendommen utviklet sin egen form for pilegrimsvandring. Man oppsøkte møter, leirer og stevner. Ofte var det her de åndelige gjennombruddene fant sted. Her var man sammen med liketroende, mennesker med lignende troserfaringer. Dagliglivet ble ofte omtalt som en ørkenvandring, sommeren med stevner som oaser med påfyll.

Det var på tur – til fjellet – at Peter, Jakob og Johannes fikk se Jesus forvandlet, og Moses og Elia sammen med ham. Der var det godt å være. Peter ville holde øyeblikket og forklarelsen fast, og ville bygge hytter der. Jesus tok dem med ned igjen fra fjellet.

Både pilegrimsmålet, møtet, leiren, stevnet kan være et forklarelsens berg. Men det er ikke der vi lever og skal leve til daglig. Vel nede fra fjellet fortsatte Jesus sin virksomhet med å møte mennesker, helbrede og oppsøke de som hadde gått seg vill.

Til Panama

Barnebokforfatteren Janosch forteller om den vesle bjørnen og den vesle tigreren som bor idyllisk til på landet ved ei elv. Likevel bryter de opp en dag. Det kom nemlig flytende ei fjøl fra en banankasse forbi. På den sto det Panama. Panama ble med en gang det lovede landet som luktet bananer. De bryter opp for å finne Panama. Etter mange viderverdigheter kommer de omsider fram til et sted som likner drømmenes Panama. Et idyllisk sted på landet ved ei elv. Det vi ser seg at de har gått i ring og er kommet hjem igjen. Trær og busker har vokst og huset trenger vedlikehold. Men nå ser de hvor fint hjemstedet er. De setter huset i stand igjen så det blir like fint og hjemmekoselig som før. Og de skaffer seg i tillegg en sofa av plysj. "Jau," sa den vesle tigreren, "draumelandet vårt. Herifrå treng vi aldri, aldri reise." Hjemmet var kanskje målet for drømmen deres hele tiden?

"Du meiner at då kunne dei like godt ha blitt heime? Du meiner at då kunne dei spart seg den lange vegen? Å nei, for då hadde dei ikkje møtt reven, og ikkje kråka. Og dei hadde ikkje møtt haren og pinnsvinet, og dei hadde aldri fått oppleve kor koseleg det er med ein slik god mjuk sofa av plysj." (Janosch: *Til Panama, til Panama!*, Oslo 1979, s.50)

Målet er hos oss

Og kanskje er det slik: Målet, det vi søker, er hos oss hele tiden. Men det er ikke alltid så lett å se det. Kanskje trengs en bevegelse, en forklarelse, en omvei på leit etter Panama for å finne hjem. Noen går til Nidaros eller Santiago. Noen reiser på leir eller sommerstevne. Noen finner veien hjem på andre måter.

For å ta pilegrimsmålet. Det er gjerne en kirke på et symbolsk ladet sted, knyttet til helgeners graver. Som hytter over forklarelsen. Kirkene – stedet der ordet forkynnes og sakramentene forvaltes – trenger vi ikke reise langt for å finne. Pilegrimsmålet er innen rekkevidde hver søndag der du bor.

Og livet skal du leve i det daglige, i det hjemlige. Der er kallet ditt og tjenesten din. Kirken – kallet til tjeneste for din neste og samfunnet – hjemmet. Det er den lutherske katekismens verden. Hustavlens verden. Det er der du bor. Ditt Panama.

Jeg er en pilegrim – likevel

Men i kirken i din hjemlige verden minnes du på at dette ikke er alt. Mange kirker har en form som peker ut over hjemmet. Peker på at som mennesker er vi på vei. Ikke bare gjennom livet mot døden, men mot "et evig mål hos deg" som det står i gamle kirkebønner. Kirken har form av et skip med stavnen mot koret. Skipet er de levende. Koret representerer det himmelske, det kommende, men også de som har gått foran. Stedet Kristus møter oss fra med Ordet, dåpsvannet, brødet og vinen. Også når vi er hjemme er vi på vei mot et større mål.

Vi er alltid pilegrimer – også i det daglige. I det hjemlige. Vi er "fremmede og hjemløse på jorden" (Hebr. 11,13). "Jag är främling, jag är en pilgrim. Blott en afton, blott en afton bor jag här" som det står i sangen som dikteren Alfred Hauge bygde sitt prosadikt "Pilgrim" opp rundt (*Det evige sekund*, Oslo 1970).

Men Alfred Hauge skrev det også slik:

"Eg er ein pilgrim
og likevel ingen fremmand på jorda." (Til inngang, Sjette sekvens, *Det evige sekund*, Oslo 1970)

Panama – Emmaus

To menn var på vei til en landsby som heter Emmaus. De var på vei bort fra Jerusalem – det store pilegrimsmålet i den jødiske påsken. De var på vei *bort fra* Jerusalem etter at Jesus, han de var disipler av, var blitt korsfestet. Var de på vei *hjem*?

Han slår følge med dem. Går sammen med dem. Hører deres fortvilelse og forvirring. Åpner skriftene for dem. De kommer fram til Emmaus, dit de skulle. Han går med inn og blir hos dem. Han setter seg til bords sammen med dem, ber takkebønnen, bryter brødet og gir dem.

"Da ble øynene deres åpnet, så de kjente ham igjen." (Luk. 24,31)
Kristus gikk sammen med dem – hjem. Og de kjente ham igjen.

Det finnes en kjent og kjær salme med dette som utgangspunkt. "O, bli hos meg". Ole Paus introduserte den slik da han spilte den inn på plate i 1991: "Mine damer og herrer: Her kommer en sang om – hjemlengsel..."

OK. Så går jeg likevel. Hjem.